

Heidi Rohi, vehkleja

Sündinud 23. mail 1966

Parimad tulemused: Saanud Atlanta OM-il 1996 indiv 22. ja naisk 5. koha. MM-il naisk 2002 hõbe, 1995 pronks, 1997 ja 2003 4., indiv parim tulemus 1992 15. koht; EM-il indiv 2001 pronks, 2002 5. ja 2000 6. ning naisk 2003 hõbe ja 2001 4. koht. MK-l 1995 naisk 1. ja 1996 2., MK etapil indiv 1996 3. ja 1997 2., naisk 1995 1., 2., 3., 1996 1., 2., 2., 2003 2. ja 2005 2. koht; EK-l naisk 1995 1., 1996 2. ja 2008 2. koht. Rahvuste karika võistlustel 1996 ja 1997 naisk 3., I Läänemere mängudel 1993 indiv ja naisk 3.; NL-i mv-tel naisk 1991 1. ja 1990 2. koht. Tulnud indiv 1984 (florett), 1989 ja 1995 ning naisk 1994–95, 1997–2000 ja 2005 Eesti meistriks. Kuulunud 1983–2007 Eesti epeekoondisse. Meistersportlane (1983). Eesti parim naissportlane 2001.

Heidi Rohi on pärit Haapsalust.

Ta on olnud Läänemaa aasta naissportlane aastatel 1983, 1984, 1985, 1986, 1987, 1990, 1991, 1992, 1994, 1995, 1996, 1997, 1998, 2001, 2002 ja 2003.

Hea harjumus: loen regulaarselt piiblit ja olen sealt leidnud palju tõdesid. See raamat on minu mõtteviisi ja olemust palju muutnud.

Teda inspireeriv mõte: kui ma 1996. aastal haiglas olin, siis küsis keegi, kas on üldse reaalne, et ma jalule saan. Selle peale üks doktor ütles: "See tüdruk tõuseb püsti!" Mul on see nii hästi meeles. Eks see pani mind ka rohkem pingutama.

Kuidas sa vehklemise juurde jõudsid?

Kuna ma olin hästi sportlik, pealegi vasakukäeline, siis Endel Nelis keelitas mind trenni tulema.

Käisin harjutamas ka teisi alasid, aga lõpuks jäin vehklemise juurde. Tegelikult on peaaegu kõik tollased (Haapsalu) kooliõpilased käinud vehklemistrennist läbi. Ja kui juba seal olid, siis tekkisid sõbrad ja niimoodi see läks. Aga ega treeneril kerge olnud, sest ma olen natuke jonnakas. Nagu ikka, meeldib lastele mõnikord lollusi teha ja vahel, kui on vaja trenni teha, siis eelistaks pigem lollusi. Treener nägi minuga palju vaeva.

Tõsisemalt hakkasin harjutama 6. klassis, kui läksin esimest korda Moskvasse võistlustele ja sain seal 2. koha. Sellel turniiril olid ühe kooli pikkadesse koridoridesse vehklemisrajad üles pandud. Palju lapsi oli, tohutult osavõtjaid. Vanasti oli võistlustel ikka oma 200-300 inimest, see oli päris kohutav! Hommikul läksid saali ja õhtul tulid välja.

Endel Nelis tegeles meiega üldse palju. Näiteks võttis ta meid suvel oma paati ja sõitsime Hobulaidu. Tema püüdis kala ja õhtul tegi meile süüa. Nii me siis olime saarel 3-4 päeva.

Sa olid üks tema viimastest õpilastest. Mis ajani ta sind treenis?

Ma arvan, et kuni oma surmani. Kuigi mu treener oli siis juba Peeter (Nelis), aga Endel oli ikkagi osaline. Oli keeruline aeg – krooni tulek – ja võistlused olid tulemas, see oli MM Kuubal. Tema ütles, et lähed ja laenad kuskilt raha, pärast saad selle tagasi, aga sa pead sinna sõitma. Ta organiseeris mulle auto, organiseeris mind rongi peale, ja niimoodi ma Moskvasse läksingi – kilekott rahaga kaasas. Seal olid sõbrad vastas, nemad vahetasid raha ära ja nii ma sain Kuubale. Ta leidis minu aitamiseks võimalusi ka siis.

Mis spordialadega sa lapsena veel tegelesid?

Kergejõustikuga ja natuke mängisin korvpalli, põhimõtteliselt esimesest klassist alates. Mäletan, et keegi soovitas kergejõustikuga isegi TSIKi ehk Tallinna Spordiinternaatkooli minna, aga siis sekkuski Endel Nelis. Kunagi võtsin osa isegi "Kümnest olümpiastardist".

Kas mäletad päris esimest korda, kui vehklemist proovisid?

Ei mäleta. Lihtsalt arvan, et ilmselt nägi Endel Nelis minus mingit potentsiaali, sest ta püüdis mulle alati paremat varustust leida. Vanasti oli varustust ju raske saada. Näiteks tahtis ta mulle anda suure sädeleva valge hõbenupuga relva. Aga ma ütlesin, et ma ei taha, tahan olla nagu teised. Teiste relvad olid vanad ja kulunud.

Kas sa tundsid algusest peale, et oled teistest natuke parem?

Võib-olla selles mõttes, et teistel oli minuga ebamugavam vehelda, sest siin tuli mängu mu vasak käsi. Ja tegelikult ma tajusin ka, et mul tuleb nagu natuke paremini välja. Lihtsalt mõned asjad on sul sees juba olemas. Ma ei pidanudki eriti palju harjutama.

Mis sul siis "sees" olemas oli?

Võib-olla oli see distantsitunnetus – et ma tajusin hästi distantse enda ja vastase vahel. Floretis on see keeruline. Seal on nii, et kui üks ründab ja teine torkab vastu, siis saab torke see, kes ründab. Aga epees on mõlemad duublid – ehk mõlemad saavad torke kirja. Mul oli see tunnetus juba sees, et torkasin väga hästi vastu ja just niimoodi, et põlema läks ainult üks tuli. See ongi see distants, mille sa pead ära tajuma.

Kuidas sinu vehkleja-teekond edasi läks?

Meil olid Tallinnas Dünamo meistrivõistlused – ma võisin olla 8. klassi õpilane – ja seal ma võitsin. Sellest algasid ka igasugused laagrid. Seda võistlust ma mäletan sellepärast, et kõik teised ööbisid normaalselt Pirita hotellis, aga meid, eestlasi, pandi kuhugi kämpingutesse. See oli novembrikuus ja oli nii tohutult külm. Magasime üleni vehklemisvarustuses, kõik joped seljas. Ja kui hommikul pääsesid sooja saali, siis tuli uni niimoodi peale, et ma jäin vahepeal magama. Venemaal käisime kogu aeg laagrites, siis oligi laager laagri otsa, mis lõppes sellega, et ma läksin Moskvasse spordiinternaatkooli. Tõsi küll, seitsmeteistaastasena keskkooli viimasesse klassi.

Moskvalased käisid meil Tuksi laagris ja mõte oli siis selline, et ma võiksin minna õppima ühe Moskva Dünamo treeneri käe alla. Eks see oli alguses hirmus, sest ma läksin sinna ju n-ö suure pauguga. Mulle anti aadress, ma läksin Tallinnas rongi peale ja mõtlesin, et kohapeal võtan takso ja sõidan sinna. Aga see aadress oli vale. Taksojuht sõitis siis miilitsasse ja sealt öeldi, et peab olema hoopis üks teine aadress. Igatahes viidi mind vilkuritega kooli kohale. Kõigil, kes juhtusid seda pealt nägema, on see tänaseni meeles.

Kas spordikoolis oli raske õppida?

Alguses oli ikka raske. Ma ei osanud eriti vene keelt. Mäletan ühte bioloogia tundi, kus õpetaja küsis mitut õpilast ning keegi ei osanud vastata. Siis ta vihastas ja küsis mind ja pani mind raamatust ette lugema. Kõik me saime hea kõhutäie naerda. Eks selliseid olukordi tuli veel ette, aga see lugu on ehedalt

meelde jäänud. Samuti vanad olijad püüdsid mind kiusata, aga see neil eriti ei õnnestunud.

See ei olnud tegelikult midagi erilist. Aga Moskvas oli mul võimalus endale parem varustus välja teenida. Kuna ma olin vasakukäeline, siis Eestist ei leitud mulle näiteks korralikku varustust. Pikka aega vehklesin puuvillasest riidest tagurpidi keeratud jakis. Õmblesin nõöbid tagurpidi peale, sest kõik teised olid paremakäelised. Moskvas oli üks võistlus, mille auhinnaks oli vehklemiskostüüm, ja see pani mind pingutama. Võitsingi turniiri ja sain endale veniva elastikust kostüümi, millega oli palju parem võistelda. Hea küll, jakk jakiks, aga kui sul on puuvillasest riidest püksid ja pead tegema pika väljaaste, siis... siis on sul seal järjekordne suur auk.

Kas sul siis rebenesid võistlustel püksid?

Kogu aeg. Kujuta ette tavalist voodilina! Kui sul on sellisest materjalist püksid ja sa pead tegema pika väljaaste, siis need ikka rebenevad. Ega ma siis kaua aega eriti väljaasteid ei teinudki. Alles hiljem, kui kostüüm seda teha lubas, hakkasin pikki väljaasteid spetsiaalselt treenima.

Pärast kahte aastat Moskvas tulid Eestisse tagasi ja siis tuli vehklemisse kaheaastane paus. Miks?

See oli see floreti aeg. Ma teadsin, et enam ei ole mul võimalik kuhugi edasi minna, sest see sõltus nii palju sellest, kes on mu treener ja kus ma elan. Teatud võistkonnas pidid olema teatud inimesed ja sina sinna ei saanudki, kuna kõik oli põhimõtteliselt kohtuniku suva. Läksid mingile võistlusele, tegid torke ja vastane teadis ka, et ta selle torke sai, aga kohtunik otsustas julmalt sinu kahjuks, sest peatreeneril oli vaja see teine inimene võistkonda saada. See tundus kuidagi nii mõttetu, et ma ei tahtnud sellega enam tegeleda.

Otsus hakata tegelema naiste epeega tuli Endel Neliselt, kes uskus, et kunagi epee niikuinii tuleb ja sellega peab lihtsalt alustama. Haapsalu oligi see koht, kus hakati sellega Eestis kõige varem tegelema.

Kuidas oli pärast pikka pausi epeega alustada?

Tegelikult oleksin ma kogu aeg tahtnud epeed teha. Mäletan, et Moskvas oli mul üks sõbranna Julija, kellega koos laenasime poiste käest epeemõõgad ja proovisime. Mulle nii meeldis! Kuna mu floretistiil oli juba üsna epeestiili moodi välja kujunenud ja internaadis oli mu treeneriks epee treener Kisljunin (kes oli pikka aega Venemaa peatreener ja tema käe all on Venemaa koondis võitnud palju tiitleid), siis üleminek ei olnud minu jaoks raske.

Pärast ühte võistlust Moskvas, kus sain kolmanda koha, kutsuti mind juba liidu laagrisse. Epeed hakkasid tol ajal proovima kõik need, kes olid floretist nii-öelda välja praagitud. Kõik nad olid hästi toredad ja huvitavad inimesed. Meil olid isegi koondise treenerid toredad. Üks oli kulinaar, kes oskas väga hästi süüa teha. Pidasime tihti šašlõkiõhtuid ja väljasõite loodusesse. Veel oli peatreener Zaitshuk, kunstnik, kes maalis hästi ja mängis klaverit. Siis oli veel üks tüdruk, kes maalis ja kirjutas ise muusikat.

Mis hoidis sind kõigi nende aastate jooksul vehklemise juures?

Mulle meeldib selle võistluse protsess – sul on vastane, kellega käib kogu aeg suhtlus, et kes keda. Mõnikord tuleb see hästi välja ja saad kiiresti n-ö jutu peale.

Mõne teisega jälle ei tule nagu üldse kuidagi välja. Ja see algab iga kord uuesti otsast peale.

On sul olnud mõni eriti põnev vastane või keegi, kes tekitas erilist nõrdimust?

Konkreetselt ei oska kedagi välja tuua. Pigem võiks rääkida mõnest üksikust võistlusest. Oma naturilt olen ma olnud rohkem võistkonnavõistleja. Seal suudan ma ennast rohkem kokku võtta. Individuaalselt ei ole ma olnud võib-olla nii auahne, et nüüd ma tahan ja lähen. Aga võistkonnas, kui teadsin, et minu tulemusest sõltuvad teisedki – siis mõtlesin küll – appikene, kuidas ma millegi sellisega üldse hakkama sain! Kohati ei usu ise ka, et olen midagi säärast teinud. Üks selline hetk oli 1995. aastal, kui hakkasime valmistuma olümpiamängudele kvalifitseerumiseks. Selleks, et olümpiale pääseda, pidime tulema kaheksa või kuue hulka. Igatahes vehklesime Austriaga ja olime kaotusseisus. Ja siis järsku see kuidagi tuli: mul oli üks spetsiifiline torge, mis mulle väga hästi istus ja mida ma ei ole tegelikult õppinud, see lihtsalt oli mul käpas. Ma torkasin vastasele kätte (osutab käelabale) ja sellest tekkis järsku tunne, et näen seda kätt nagu läbi suurendusklaasi ja muudkui aga... ladusin ühe ja teise ja kolmanda ja neljanda ja viienda ja kuuenda. Ja siis tuli juba seitsmes torge, ja vastane ei teadnud enam, mida teha. Ta võttis käe eest ära ja siis ma torkasin lihtsalt otse rindkeresse. See ajas ta juba täielikku segadusse, ta läks üle karistusjoone ja sai jälle torke. Siis ta mõtles, et nii ka ei saa ja pani jälle käe ette – ja jälle sai pihta! Nii tuli kümme torget järjest. Niimoodi me ette läksimegi ja olümpiale pääsesime. Sellised hetked lihtsalt tulevad. Ise ka ei tea, kust, aga need lihtsalt tulevad.

Kas see on Heidi Rohi *special*?

See oli minu *special*, jah. Ma olen praegu vehklemist vaadanud, et nii palju enam kätte ei torgata, kui seda omal ajal teha sai. Kui see torge tööle hakkas, siis mind pidurdada enam ei saanud. Mõnikord ma ütlesin Peetrile ka, et ma ei taha seda spetsiaalselt treenida, sest siis kaob see äkki ära. Võistlustel oli see niikuinii olemas. Tegelikult oli see ka esimene kord, kui tulime MMil medalile.

Kas see oligi sinu esimene olümpia?

See oli esimene ja viimane. Pärast muutus olukord väga imelikuks. Siis tekkis jälle see tunne, et ei tahagi enam vehelda. Me olime juba peaaegu olümpial (Ateena olümpiamängudel aastal 2004), aga prantslased – kuidas saab siis olümpiamänge pidada ilma prantslasteta?! – võtsid kriisiolukorras vastu otsuse, kuidas lahendada probleem eestlastega. Ühel võistlusel maksti mõnele võistkonnale raha ja teistega tehti kokkuleppeid, nagu näiteks, et sakslased annavad prantslastele ära matšid ühes relvaliigis ja prantslased annavad sakslastele ära teises relvaliigis. Seda oli nii valus pealt vaadata. Olid võistlustel, kus sakslased panid endile punased ninad pähe ja triibulised sokid jalga ja läksid niimoodi finaali võistleva. Reeglistiku järgi poleks nad niimoodi tohtinud minna, sest vehklemisvarustus peab olema valge. Aga sakslased ajasid "rinnad kummi" ja prantslased muudkui torkasid ja läksid meist mõne punktiga mööda. See ei olnud enam sport.

Kui veel korra rääkida 1996. aasta Atlanta olümpiast, kus Eesti naiskond saavutas 5. koha, siis kui suur ja äge asi olümpiamängud sinu jaoks olid?

Tegelikult need ongi väga ägedad. Aga minul oli siis natuke keeruline aeg, sest olümpiamängud olid augustis, aga juunikuus oli mul seljaoperatsioon. Ma ilmselt ei käitunud kõige mõistlikumalt hooaja alguses, sest mul oli jaanuaris-veebruaris ikka vaja suusatama minna, kus ma kukkusin ja põrutasin ühe seljalüli lahti. Pärast operatsiooni pidin sisuliselt kahe ja poole kuuga uuesti käima õppima. Esimest korda pärast operatsiooni istusin ma lennukis, kui me lendasime Atlantasse. Enne seda oli mulle öeldud, et hoidu istumisest, et istumine on kõige keerulisem – parem ole kas püsti või pikali. Mäletan, et Peeter Nelis viis mind autoga laagrisse nii, et ma olin pikali. Ja kui olime Käärikul laagris, siis ma kas vehklesin püsti või puhkasin pikali.

Ma ei olnud 100% taastunud. Mu üks jalg oli 80% nõrgem kui teine. Individuaalvõistlustele ma kuigi palju rõhku ei pannud, aga kui ma esimese matši võitsin, siis ehmatasin ära. Teises olin vastamisi ühe tugeva sakslasega ja temast ees. Ent siis ma järsku mõtlesin, et mis saab edasi? Tundsin, et mu jalg ei kannu enam ja mõtlesin, et kui ma nüüd võidan, siis pean ju veel edasi minema. Aga üritasin anda nii palju, kui sees oli, aga kaotasin.

Aga võistkonnavõistluses andsin endast küll kõik, mis mul anda oli. Lihtsalt sel päeval olid itaallased meist paremad.

Iseenesest on olümpiamängud selline suur sportlaste pidu, kus me käisime kõikidele kaasa elamas. Ma mäletan, et elasime seal kõik naised koos ühes boksis. Ja üks personalist, kes meil kaasas oli, ütles, et ta ei saa meist aru – hommikul tõusen üles, teid ei ole. Õhtul tulen tagasi, teid ikka veel ei ole. Siis me käisimegi kolmekesi (Maarika Vösu ja Merle Eskeniga) igal pool kõike vaatamas, kaasa elamas, ergutamas. See oli hästi vahva.

Ma ei kujuta üldse ette, et keegi läheb sellise vigastusega olümpiale.

Ausalt öeldes ei kujutanud ma ise ka seda ette, et ma millegi niisugusega üldse hakkama võiksin saada. Aga samas, kogu meditsiinipersonal ja kõik teised, kes minuga tegelesid, toimetasid nii kiiresti ja töötasid minuga hommikust õhtuni. Ma olen neile selle eest väga tänulik! Massaažiseansid ja ravivõimlemine kestis kogu aeg. Inimesed tegid nii tohutult tööd. Nagu öeldud, mind pandi jalule. Ma kuulsin seda pealt, mul on see nii meeles, kuidas keegi küsis, kas on üldse reaalne, et ma jalule saan. Selle peale üks doktor ütles, et see tüdruk tõuseb kindlasti püsti.

Kuna te Ateena olümpiale piletit ei saanud, siis kaotas naiskond rahastuse. Kui pikalt teid nii-öelda omapäi jäeti?

See aeg oli ikka päris pikk. Ma mäletan, et meil treenerit ei olnud, mina olin peatreeneri kohusetäitja ja see aeg, mil me ise toimetasime ja laagreid korraldasime, võis kesta ikka mõned aastad. Siis aga kutsuti meid Sisekaitseakadeemiasse õppima maksundust ja tolli ning ühtlasi akadeemia spordiklubisse, et saaksime seal rahulikult trenni teha. Seal saime ka laagreid korraldada ja see tõi meid jälle rajale tagasi. Elus vahel lihtsalt veab.

Läksite terve koondisega maksundust õppima?

Põhimõtteliselt jah. Aga ainult üks meist lõpetas. Mina peaaegu lõpetasin, aga ma õppisin ühes teises koolis ka ja tundsin, et põlen kahte asja korraga õppides läbi. Selles teises koolis oli majandusõiguse eriala. Kui mind parimaks sportlaseks

valiti, siis ma seadsin endale eesmärgi – tahtsin näha, kas ma suudan õppima minna, kas ma saan hakkama. Läksin. Ma olin siis 35-aastane. Sain hakkama küll.

Sportlased toovad tihti välja, et nad on suured egoistid.

Mina ei ole.

Kas see ei olegi sportlase oluline omadus?

Tegelikult on, aga minul see omadus peaaegu puudub, sellepärast ma ei olegi individuaalselt... kui ma oleksin egoist... ma võib-olla iseenda eest ei seisaks nii, kui võistkonna eest. Et kas võistkond võidab või... sa võid teha ka 40 torget ja kui viimane torge jääb tegemata siis... võistkond kaotab. Ma arvan, et mina ei ole tüüpiline egoistlik tippportlane.

Millised on tippvehkleja omadused?

Eks ego peab tegelikult ikka suur olema. Aga üle laipade ka minna ei tohi. Inimeseks peab ikkagi jääma. Nagu öeldakse, džentelmeniks, mingitesse raamidesse.

Sa oled öelnud vehklemise kohta, et see on eestlastele nii omane, et see lihtsalt on eestlaste ala.

Mulle tundub, et epee sobib eestlastele. Sel alal on vaja kannatlikkust ja vehklemine on intelligentne ala. Tegelikult meid ei ole ju nii palju ja ka vehklejaid ei ole palju – aga mis tasemel nad kõik on! See on muljet avaldav! Mõnikord need Moskva vehklejad, kellega ma niiõelda koos üles kasvasin, kes on nüüd ise treenerid, küsivad, et mida te seal sööte, et teil kogu aeg nii häid vehklejaid peale kasvab.

Mis oli sinu vehklemiskarjääri kõige säravam hetk?

Ausalt öeldes ei oska ma seda öelda. Igal hetkel on olnud oma väärtus, raske on välja tuua, milline neist oli kõige parem. Samas, kui olin noor ja vehklesin veel floretis, siis sellest ajast on mul küll üks hetk meeles. See oli siis, kui ma võitsin Dünamo meistrivõistlused, mis oli mu esimene suurem võit. Teine selline hetk oli siis, kui suutsin teha hästi palju kättetorkeid järjest. Ja tegelikult oli selline ka minu kõige viimane võistlus – ma ei uskunud, et ma sellega hakkama võiksin saada. See oli võistkonnavõistlus Euroopa karikale, mis toimus Itaalias, Napolis, 2007. aastal. Mina ja Marika Võsu, kellega me tavaliselt koos võistlustel käisime, mõtlesime, et mis seal siis ikka, läheme. Aga see osutuks täiesti uskumatuks – hommikul kell pool kaheksa läksime saali ja vehklesime seal kella kümneni õhtul. Praktiliselt oli see *non-stop* tegevus. Võib-olla tund oli vahepeal hingetõmbeaega. Ma ei olnud siis ju enam eriti trennigi teinud, aga me saime teise koha! Siis ma küll kohati tundsin, et vau, ma ikka veel suudan! Samas on mul ikka veel meeles see valu, mida ma sellel rajal tundsin. Aga me ikkagi võitlesime selle koha välja ja sel hetkel ma tundsin, et sai i-le väga ilus punkt pandud. Ikkagi teine koht Euroopa karikal – see on väga kõva saavutus. Alustasin teisest kohast ja lõpetasin teise kohaga – väga hästi ju!

See oligi siis nüüd kõik?

Jah, see oli kõik, pärast seda ma ei ole enam vehelnud. Tundsin, et ma ei taha ega jaks enam, ma ei tundnud sellest enam rõõmu. Siis ma mõtlesingi, et ühe korra veel pingutaks. Ja me pingutasime.

Kas oled ka pärast seda mõelnud, et peaks maha veel ühe matši?

Ei ole. Kui meil see uus saal valmis sai, siis ma mõtlesin küll, et tahaksin tulla ja proovida, aga seni ei ole mõttelt veel tegudeni jõudnud. Võib-olla ma mingil ajal tulen ja proovin. Varustus on mul kodus veel alles, aga kas see selga ka läheb, on iseasi (muigab).

Kui sa oleksid täna noor läänlane, siis mis spordiala sa valiksid?

Praegu on valikuvõimalusi rohkem. Ma arvan, et vehklemist prooviksin kindlasti. Ja võib-olla ka tennist. Aga kui ma oleksin vaadanud "Vehkleja"-filmi – siis oleksin kindlasti vehklemise valinud, sest paljud lapsed tulevad sellepärast! Ikkagi oleksin läinud vehklema. Aga oleksin proovinud ka tennist.